Як високопосадовці, обвинувачені в злочинах, виходять сухими з води

PUBLISHED 25 ЧЕРВНЯ 2026

Справа про трагічну загибель п'ятирічного Кирила Тлявова, яка сім років поспіль крутилася в жорнах бюрократичного колапсу через пандемії, заміни суддів та нескінченні перенесення засідань, у червні 2026 року вийшла на новий рівень процесуального абсурду. Експоліціянт Іван Приходько, який отримав першоінстанційний вирок, але спокійно чекав на апеляцію на волі, раптово опинився на Донеччині в лавах ЗСУ — захист стверджує, що підсудного «просто перестріли на вулиці». Цей кейс підсвітив масштабне національне явище, де понад 30 тисяч кримінальних проваджень офіційно поставлені на паузу через статтю 335 КПК. Поки адвокати Тандира чи Насірова безуспішно або успішно випробовують мобілізаційний трек як щит від правосуддя, Верховний Суд розводить руками: служба в армії не є умисним ухилянням від суду, а отже строки давності продовжують цокати, даруючи фігурантам гучних справ реальний шанс вийти чистими перед законом одразу після демобілізації.

На початку червня Київський апеляційний суд отримав клопотання про зупинення розгляду кримінальної справи колишнього поліціянта Івана Приходька, обвинуваченого, зокрема, у вбивстві 5-річного хлопчика. Як пише **hromadske**, адвокат підсудного подав клопотання на тій підставі, що Іван Приходько мобілізувався у ЗСУ.

«Іван вчинив так, як йому совість підказувала — він пішов захищати своїх трьох дітей. Бо орки наступають і не чекають рішення апеляційного суду в Івановій справі. Позиція Івана: потрібен же хтось, хто буде захищати батьківщину. Тим паче, що Іван не винен у загибелі дитини, йому нема чого ховатися», — сказав нам адвокат Івана Приходька Віктор Чевгуз.

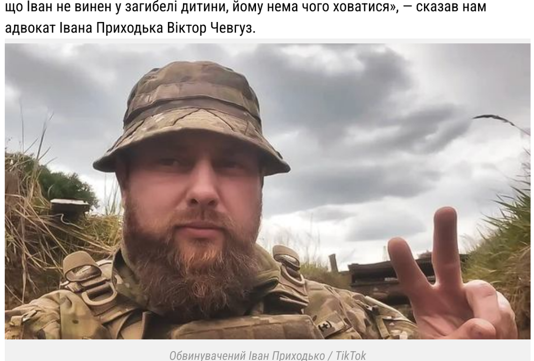

Обвинувачений Іван Приходько / TikTok

Ельвіра Лазаренко, адвокатка потерпілої сторони у справі Івана Приходька, вважає інакше: «Я думаю, його мобілізація пов'язана з тим, що апеляційний розгляд справи наближається до завершення. І, мабуть, є побоювання понести серйозне покарання за свої вчинки».

Станом лише на 2024 рік, за даними журналістів NGL.media, було призупинено розгляд майже 11 тисяч справ через те, що їхні фігуранти мобілізувалися. Лише в 5% випадків суди відмовляли в мобілізації.

А за даними видання Watchers media, кількість зупинених кримінальних справ через мобілізацію фігурантів станом на початок січня 2026 року становила понад 30 тисяч.

Як трапилося, що мобілізація стала дієвим способом відтермінувати або взагалі уникнути покарання за кримінальні злочини? Яка сьогодні існує процесуальна практика щодо фігурантів кримінальних справ, які вдягли камуфляж і позиціюють себе як героїв-захисників? І на що сподіваються ці герої з сумнівною репутацією, коли війна закінчиться?

ТЦК на вулиці перестріло

До повномасштабної війни зупинити судове провадження щодо обвинуваченого можна було у двох випадках: фігурант справи ухилявся від судових засідань або ж довго і важко хворів, через що не міг брати в них участь. Однак 14 квітня 2022 року до ч. 1 ст. 335 Кримінального процесуального кодексу України внесли зміни: закон дозволив зупинити судове провадження й у разі, якщо обвинувачений був мобілізований у Сили оборони України. Як випливало з самої назви закону, щоб у такий спосіб удосконалити порядок здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Колишній заступник голови Держспецзв'язку Віктор Жора, якого НАБУ і САП обвинувачують у причетності до розкрадань 62 млн гривень. Мобілізувався у серпні 2025 року / Facebook

За словами адвоката об'єднання адвокатів «Актум» Сергія Гулійчука, внесені новації у певному сенсі сприяли мобілізаційним заходам.

«До законодавчого рішення, що мобілізація є підставою для зупинки судового провадження, існувала щілинка, яка дозволяла уникнути призову. Людина вчиняла дрібний злочин, за який, у результаті судового провадження, могла отримати якісь 1-2 роки умовного терміну покарання, починалося досудове розслідування, і особа вже не підлягала мобілізації. А тепер цю щілинку ліквідовано», — пояснює Сергій Гулійчук.

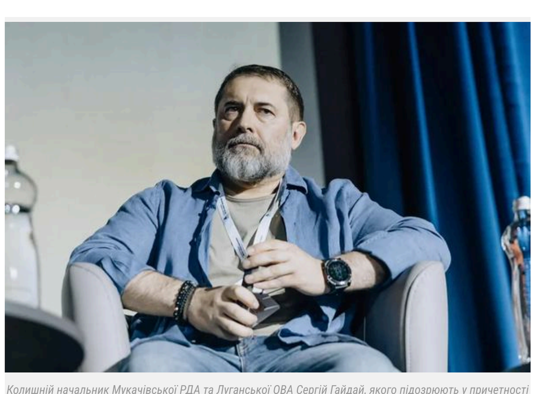

Колишній начальник Мукачівської РДА та Луганської ОВА Сергій Гайдай, якого підозрюють у причетності до корупційних схем у закупівлі БпЛА та засобів РЕБ, мобілізувався у серпні 2025 року / Facebook

Як же відбувається мобілізація фігурантів кримінальних справ?

Івана Приходька, приміром, за словами його адвоката, військовослужбовці ТЦК зупинили на вулиці. «Про мобілізацію Івана Приходька я дізнався від нього тільки тоді, коли він був уже на Донбасі у складі військової частини. Це були двадцяті числа березня 2026 року», — говорить адвокат Віктор Чевгуз.

Сергій Гулійчук розповідає, що так само було і з кількома його клієнтами, обвинуваченими у скоєнні злочинів: їх із вулиці забрали військові ТЦК. Буває ж, каже юрист, коли фігуранту справи приходить повістка, або він самостійно звертається в ТЦК з бажанням мобілізуватися. І тоді ставить суд, а іноді й свого адвоката, перед фактом.

А може статися інакше. Наприклад, як у ситуації з колишнім головою Макарівського районного суду Олексієм Тандиром.

26 травня 2023 року він, перебуваючи за кермом у стані сильного алкогольного сп'яніння, збив на смерть нацгвардійця Вадима Бондаренка, що чергував на блокпості. Олексію Тандиру оголосили підозру і взяли під варту. Під час розслідування справи обвинувачений заявив, що хоче мобілізуватися й навіть надав суду листа від командира одного з підрозділів 119 окремої бригади територіальної оборони, в якому підтверджувалася готовність військової частини мобілізувати суддю. Щоправда, суд мобілізуватися Тандиру не дозволив.

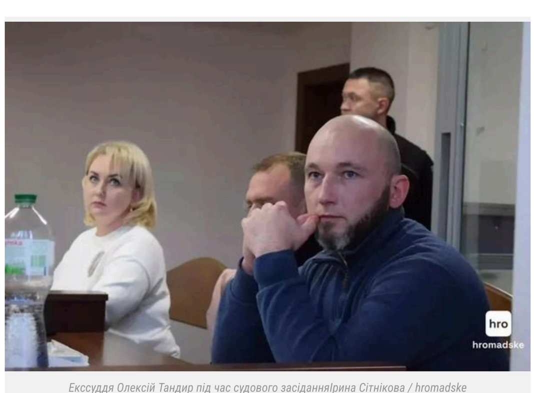

Екссуддя Олексій Тандир під час судового засіданняІрина Сітнікова / hromadske

Якщо фігурант кримінальної справи мобілізувався, він через адвоката має подати спеціальне клопотання до суду, щоб той своїм рішенням зупинив відповідне судове провадження. Але якщо обвинувачений перебуває під вартою, процедура інша.

«Обвинувачений має звернутися з клопотанням до прокурора, якщо той погодить клопотання, його розглядає суд. Суд може змінити обвинуваченому запобіжний захід — наприклад, звільнити його з-під варти під заставу або замінити тримання під вартою на домашній арешт. І вже після цього обвинувачений може мобілізуватися», — пояснює Олег Юрченко, адвокат Олексія Тандира.

Однак така процедура спрацьовує не для всіх. У ст. 616 КПК йдеться, що для осіб, які вчинили тяжкі й особливо тяжкі злочини, тримання під вартою на період розслідування і судового розгляду справи не може бути скасоване для проходження ними військової служби за призовом.

До речі, здійснення наїзду на людину у стані алкогольного сп'яніння зі смертельним наслідком якраз і вважається тяжким злочином (ст. 286-1), про що зазначено в ст. 616 КПК.

За законом, суд зупиняє судове провадження стосовно мобілізованого не назавжди.

«Передбачається, що зупинка діє тільки до моменту звільнення фігуранта справи з військової служби. Щойно він звільниться — закінчиться війна, за станом здоров'я чи з інших, передбачених законодавством причин, судове провадження продовжиться — з етапу, на якому його зупинили», — пояснює адвокат Сергій Гулійчук.

Мобілізація рятує не завжди

Однак мобілізація не завжди гарантує уникнення суду. Наразі судова практика знає випадки, коли розгляд справи не зупиняється, бо обвинувачені в кримінальних злочинах беруть участь у судових засіданнях — попри мобілізацію.

Стаття 336 КПК дозволяє участь обвинуваченого в судовому засіданні в режимі відеоконференції — зокрема, у разі введення воєнного стану. Суд ухвалює рішення про дистанційне судове провадження або за клопотанням сторони процесу, або за власною ініціативою.

Як пояснив адвокат Олег Юрченко, суд, прокуратура чи ДБР зазвичай роблять запит до військової частини, у якій служить обвинувачений. І якщо той не бере безпосередньої участі в бойових діях, порушується питання щодо залучення його до судових засідань або досудового розслідування.

Наприклад, колишній заступник керівника Уманської окружної прокуратури, якого звинувачують в оформленні фальшивої інвалідності й незаконному отриманні з ПФУ майже пів мільйона гривень, після мобілізації бере участь у судовому засіданні через відеозв'язок.

Інший приклад: Вищий антикорупційний суд звертався до командування військової частини, у якій служить колишній директор філії «Центр забезпечення виробництва» АТ «Укрзалізниця» Віталій Цвігун, аби залучити того до участі в судових засіданнях у режимі відеоконференції. Адже, за даними слідства, він причетний до злочину депутата Полтавської облради Сергія Бєлашова, якого звинувачують у заволодінні майже 204 мільйонами гривень філії «Центр забезпечення виробництва» АТ «Укрзалізниця». У червні 2023 року ВАКС узяв Сергія Бєлашова під варту, а директор філії Віталій Цвігун у квітні 2023 зміг мобілізуватися.

Віталій Цвігун обвинувачується в завданні державі збитків у більш як 200 мільйонів гривень. Мобілізувався у 2023 році / hromadske

Цвігуна звинувачують у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 191 КК України — привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Однак у режимі відеоконференції Цвігун до судових засідань не долучився. За клопотанням прокурора САП Вищий антикорупційний суд 3 червня постановив привести Віталія Цвігуна безпосередньо до приміщення суду в Києві.

Ба більше: обвинуваченого, який мобілізувався під час судового провадження, в інтересах справи можуть навіть звільнити з ЗСУ. Як Романа Насірова.

У жовтні 2022 року НАБУ повідомило підозру голові Державної фіскальної служби України Роману Насірову в отриманні ним хабаря у розмірі 722 мільйони гривень. Його взяли під варту. Але вже у травні 2024 року за Насірова було внесено заставу й він вийшов із СІЗО, у квітні 2025 року мобілізувався.

І його адвокат подав клопотання про зупинення кримінального провадження у зв'язку з мобілізацією.

«Це сталося на етапі судових дебатів. Це майже фінальна стадія вже судового розгляду, за кілька засідань вже мав бути вирок», — повідомила тоді речниця САП Ольга Постолюк.

Суспільний розголос цієї справи був настільки потужний, що командир 101 окремої бригади охорони Генерального штабу, у якій мав служити Насіров, скасував наказ про його мобілізацію.

І хоча Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду України роз'яснив, що процедура призову військовозобов'язаного на військову службу під час мобілізації є незворотною, Роман Насіров до військової служби не повернувся.

Поїзд пішов

Є у Кримінальному кодексі України стаття, яку, мабуть, знають напам'ять усі обвинувачені. Це стаття 49, яка передбачає, що особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею кримінального правопорушення і до дня, коли вирок набуває законної сили, минули певні строки. Наприклад, якщо за злочин передбачене покарання позбавленням волі на строк не більше 2 років, то строк давності складає 3 роки. У разі вчинення тяжкого злочину строк давності складає 10 років, особливо тяжкого злочину — 15 років.

П'ятирічний Кирило Тлявов, у смерті якого звинувачують Івана Приходька, помер від вогнепального поранення у червні 2019 року. Крапку в судовому провадженні у цій справі не поставлено й досі.

Приходька було звинувачено за трьома статтями ККУ — необережне вбивство (ч. 1 ст. 119), носіння та зберігання вогнепальної зброї та бойових припасів (ч. 1 ст. 263), хуліганські дії із застосуванням вогнепальної зброї (ч. 4. ст. 296).

У 2023 році суд першої інстанції визнав Івана Приходька винним за вбивство з необережності та в незаконному поводженні зі зброєю. Загальний термін ув'язнення вирахували за найтяжчим злочином, тому Приходько дали 4 роки позбавлення волі.

«Суд першої інстанції не визначав взяти Івана Приходька під варту до перегляду вироку апеляційним судом. Сторона захисту, прокурор і представники потерпілих подали апеляційні скарги на цей вирок. Перегляд вироку в Київському апеляційному суді триває з 2023 року і дотепер.

Водночас ще у 2024 році сплив строк притягнення Івана Приходька до кримінальної відповідальності за вбивство з необережності. Це означає, що якщо апеляційний суд за результатами апеляційного розгляду підтвердить винуватість Приходька за ч. 1 ст. 119, він буде звільнений від відбування покарання за цей злочин. Строк давності притягнення до кримінальної відповідальності за іншими двома статтями становить 10 років та спливає 31 травня 2029 року. Якщо провадження в апеляційному суді буде зупинено через мобілізацію Приходька й війна триватиме до 2029 року, у Приходька є всі шанси уникнути відбування покарання і за ці злочини», — говорить адвокатка Ельвіра Лазаренко.

Позиція Верховного Суду

А тепер знову повернімося до ч. 1 ст. 335 КПК України.

Вона передбачає зупинення судового провадження стосовно особи, яка мобілізувалася. Але про зупинення строків давності для притягнення особи до кримінальної відповідальності не йдеться. Тобто будь-який обвинувачений у скоєнні кримінального злочину має шанс перебути в Силах оборони України всі терміни давності за інкриміновані йому злочини.

Чи ж справедливо це?

Верховний Суд України відповів, що справедливо.

Зокрема, у своїй постанові від 12 травня 2026 року у справі № 607/15056/21 ККС ВС розбирався, чи може факт мобілізації обвинуваченого вважатися способом ухиляння від суду й чи впливає мобілізація на перебіг строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Суд зазначив, що для зупинення строків давності необхідна наявність умисного ухилення особи від участі в слідстві або суді. Мобілізацію ж не можна розглядати як таке ухилення. А автоматичне зупинення строків давності через службу в армії українським законодавством не передбачене. Крапка.

Тобто справді: мобілізувався — значить майже врятувався. Майже, бо раптом війна закінчиться раніше, ніж спливе строк давності за правопорушення. З тими ж, хто був не мобілізований, а потрапив у Сили оборони завдяки підписанню контракту, справи інші.

«У ч. 1 ст. 335 КПК України йдеться саме про мобілізацію підозрюваних і обвинувачених. А не про контрактників. Бо коли особа мобілізовується, факт мобілізації не залежить від її особистої волі. Прийшла повістка — людина пішла в ТЦК. А от якщо обвинувачений з власної волі підписав контракт із військовою частиною, то це значить, що він навмисне чинить це з метою уникнення відповідальності за ті чи інші свої дії», — пояснює адвокат Сергій Гулійчук.

У травні 2024 року набрав чинності закон №3633-IX, який дозволив певним категоріям засуджених мобілізовуватися до Сил оборони України.

Здавалося б, що після цього було б логічно скасувати можливість мобілізації для підозрюваних і обвинувачених: нехай би суд розглянув їхні справи, виніс вирок, а після цього — мобілізовуйтеся на здоров'я.

Це було б справедливо стосовно потерпілих. Це вносило б чіткість у судові провадження. Злочинець обов'язково був би покараний.

«Так, це було б логічно. Але цього немає. Хоча, варто зазначити, що трапляються випадки, коли обвинувачені воліють не мобілізовуватися, а таки домогтися закінчення судового розслідування стосовно себе. Їм важливо, щоб ситуація не зависала», — говорить Сергій Гулійчук.

За його словами, люди стараються мобілізовуватися у статусі підозрюваного чи обвинуваченого не лише через шанс уникнути покарання: «Засуджені, зазвичай, потрапляють у штурмовики, піхоту, тобто на важкі ділянки фронту. Багато хто з них не витримує, йде в СЗЧ, а це новий кримінальний злочин. А обвинувачені мають шанс потрапити й на не бойові посади».

Законний спосіб тягнути час

Строк давності з обвинувачення за статтями ККУ для Івана Приходька спливає менше, ніж через три роки. Що закінчиться раніше — строк давності чи війна? Хто спрогнозує…

У цій ситуації адвокат Івана Приходька й адвокатка потерпілої сторони Ельвіра Лазаренко мають різні стратегії.

«Я подав клопотання, щоб стосовно Івана зупинили судовий розгляд. Якщо апеляційний суд прийме рішення зупинити провадження, до справи повернуться після демобілізації Івана. Якщо ж апеляційний суд таки розглядатиме справу й винесе рішення не на користь Івана, то я буду звертатися в Касаційний суд як суд вищої інстанції. І вже його рішення буде остаточним», — говорить адвокат Віктор Чевгуз.

Апеляційний суд розглядає справу вже три роки. Скільки років її розглядатиме Касаційний суд? Ще три роки, поки спливе строк давності?

І тоді людина, яка обвинувачувалася за трьома статтями ККУ, не понесе покарання за жодною з них?

«Сподіваюся, що суд не зупинить розгляд справи через мобілізацію Івана Приходька. Я направила запит у військову частину, у якій служить Приходько, щодо умов проходження його служби. Зокрема, чи може військова частина забезпечити його участь у судових засіданнях безпосередньо або через відеозв'язок. Прокуратура теж направила відповідний запит у військову частину. Наступне засідання апеляційного суду у цій справі — 7 серпня. Я думаю, що до цієї дати ми отримаємо відповіді з військової частини й апеляційний суд розв'яже питання — зупиняти чи не зупиняти судове провадження», — зазначає Ельвіра Лазаренко.

Після загибелі Кирила Тлявова минуло 7 років. Судовому розгляду справи немає кінця. То ковід, то війна, то поганий стан здоров'я когось зі сторін, то відпустка судді, то взагалі заміна суддів. Фактично перше засідання апеляційного суду відбулося майже через рік після винесення вироку судом першої інстанції. Наступні засідання призначалися через 3-4 місяці. А строк давності тим часом спливає…

«Я подала скаргу в Європейський суд з прав людини — щодо надмірної тривалості кримінального провадження, через що сплив фактично строк притягнення до відповідальності Івана Приходька за необережне вбивство, і що він не понесе покарання за вбивство 5-річної дитини. 7 років для розгляду справи — ненормально», — говорить Ельвіра Лазаренко.

20 червня родина Кирила Тлявова попросила в Міноборони скасувати мобілізацію Івана Приходька.

Авторка: **Майя Орел**

Джерело: **hromadske**

Like
Tweet

Новини партнерів Реклама

"Повна херня і зведення рахунків":...
На Хортиці помітили червонокнижного...
Дженніфер Еністон обурилася через спробу...
Без графіків і стресу: як налаштувати...
Від Києва до Нью-Йорка: як українські...
💥 Кіт не скаже, що йому боляче — але ти...

Tags: VIP-корупціонери мобілізація правосуддя

YOU MAY ALSO LIKE...

«Умная» винтовка: даже новичек стреляет как снайпер-профессионал
27 ТРАВНЯ 2013

Мігрантський наклеп. Звідки взявся міф про…

Денежная реформа в Беларуси: с какими трудностями могут столкнуться украинцы
7 ЧЕРВНЯ 2016